

BERLUSCONI MEGY, MONTI JÖN

Egy kormányválság krónikája

MANDÁK FANNI

Abstract

2011. november 12-én, a Stabilitási Paktum parlamenti elfogadását követően Silvio Berlusconi miniszterelnök benyújtotta lemondását Giorgio Napolitano köztársasági elnöknek, aki Mario Monti közigazdást bízta meg egy új kormány felállításával.

Jelen összefoglaló a válság krónikája mellett bemutatja az új miniszterelnök személyét, ismerteti a pártok álláspontjait, illetve az általános közvéleményt, s értékeli a IV Berlusconi kormány teljesítményét a legnagyobb nyomtatott sajtóorgánumok cikkeire támaszkodva.

Kulcsszavak: bizalmi szavazás, Silvio Berlusconi, Mario Monti, politikai pártok, olasz kormányválság.

*

2011. november 8-án délután a Képviselőház bizalmi szavazással egybekötöttén voksolt az állami költségvetési mérlegről.¹ A szavazáson a 630 képviselőből csupán 309 vett részt, s a számadást 308 képviselő támogatásával fogadták el. Bár alkotmányjogilag a kormánynak ezen eredmény következtében nem kellett volna lemondania, Silvio Berlusconi a szavazás után bejelentette: az Európai Unió által kért kiigazító intézkedések (Stabilizációs Paktum) elfogadását követően benyújtja lemondását.

A keddi bejelentést követően a piacokon nem volt jelentős javulás. A baloldali ellenzék azzal vádolta a miniszterelnököt, hogy a lemondás kitolása a paktum elfogadásáig egyértelműen azt jelzi, hogy Berlusconi nem áll szándékában visszavonulni, s az uniós követelményekre való hivatkozás csupán időhúzás.

A *Rai Uno* közszolgálati televízió, Bruno Vespa által vezetett *Porta a Porta* című politikai műsorában november 9-én, a keddi bejelentést követő első, főműsoridőben játszott politikai vitaműsorban a kormánypártot, a *Popolo della Libertá-t* (Szabadság Népe) Angelino Alfano pártvezető és egyben igazságügyi miniszter, valamint Ignazio La Russa védelmi miniszter képviselte, a legnagyobb ellenzéki párt, a *Partito democratico* (Demokrata Párt) nevében Rosi Bindi, a szintén ellenzéki, de méreteit tekintve jóval kisebb *Italia dei Valori* (Értékek Olaszországa) párt nevében pedig Antonio Di Pietro vett részt a vitában.

A műsorban Di Pietro elmondta, a piacok számára a problémát nem Berlusconi jelentette, jelenti, hanem az, hogy az olasz politikai élet vezető politikusai közül senki (beleértve saját magát is) sem tudja jelen pillanatban, hogy milyen módon, milyen átfogó gazdasági tervvel lehetne megelőzni, hogy Olaszország Görögország sorsára jusson.²

Írásomban azt mutatom be, hogy 2011. november 9-18. között milyen előrelépések történtek az említett útkereséssel kapcsolatban. Mindehhez a nyomtatott sajtóorgánumok közül a három legjelentősebb napilapot a *Corriere della Sera-t*, a *La Repubblica-t* és a *La Stampa-t*, illetve a két legnagyobb hetilapot, a *Panorama-t* és a *L'Espresso-t* vizsgáltam.

¹ A Képviselőház Hárszabályának 116. cikke és a Szenátus Hárszabályának 161. cikke értelmében a kormány kérhet egy törvénytervezet egészéhez, vagy egy cikkéhez kötött bizalmi szavazást. A bizalmi szavazással egybekötött szavazásnak két hozadéka van. Ilyen esetben a kormány javaslatáról szavaznak először, s amennyiben azt elfogadják, az összes benyújtott módosító-indítvány automatikusan törölődik. Egy pozitív eredményű szavazás nem csupán a kormánytöbbség meglétét igazolja, hanem jelentősen csökkenti a parlament törvényalkotási munkában való részvételi lehetőségét is. Amennyiben azonban a szavazás negatív eredménnyel zárul, a kormánynak le kell mondania, ahogy az legutóbb történt a II. Prodi-kormánnyal 2008. január 24-én, amikor a kabinet nem kapta meg a Szenátus támogatását az általános politikai jelentés szavazásakor.

² A műsor megtekinthető: <http://www.rai.tv/dl/RaiTV/programmi/media/ContentItem-e87e82e9-7006-42a5-88ec-1424701ef7a8.html#p=0> (2011. november 17.)

Mindhárom napilap valamelyik, Olaszország gazdasági életét meghatározó üzleti csoport közvetlen, vagy közvetett ellenőrzése alatt áll. A külföldön is a legelismertebb olasz lapként számon tartott Corriere, amely napi több mint 497 ezres példányszáma mellett olasz és angol nyelvű internetes honlappal is rendelkezik³, a FIAT-Rizzoli csoport részleges ellenőrzése alatt áll, a torinói, napi 400 ezres példányszámban megjelenő La Stampa-val együtt. Az 449 ezres példányszámmal bíró La Repubblica napilap a Carlo De Benedetti⁴ által vezetett Gruppo Editoriale L'Espresso tulajdonában van 18 helyi napilappal és Olaszország második hetilapjával, a L'Espresso-val együtt.⁵ Bár a La Repubblica példányszámát tekintve a második helyre szorul, olvasótábora szempontjából, az ország vezető napilapjának számít 3.290 ezres olvasói számával.

A két legnagyobb hetilap, az 1962-től vezető pozíciót betöltő, a Mondadori tulajdonában lévő Panorama és a Gruppo Editoriale L'Espresso tulajdonában álló L'Espresso számai is elemzés alá kerültek.

Egy 3336 napos korszak margójára

A IV Berlusconi-kormány 42 hónapja a La Stampa napilap szerint nem változtatta meg Olaszországot.⁶ Bár a Képviselőházban sosem látott mértékű többség támogatta a bizalmi szavazáson (60 képviselő), ezt a bázist nem tudta kihasználni. Kevés valóban megvalósított reformot könyvelhetett el. A legfontosabb megvalósított átalakítások a közigazgatási reformhoz, a közoktatási reformhoz, az egyetemi oktatási rendszer radikális átalakításához köthetők.

A ciklus elején, az országot megárazó Aquilia-i földrengés utáni fellépése, az Alitalia megmentése, s a nápolyi szemétkérdés megoldására tett erőfeszítések alapján úgy tűnt, hogy valóban az ország megmentője lesz negyedik kormányzása idején.

A koalícion belüli viták egyre inkább megnehezítették a reformok kidolgozását, elfogadását és megvalósítását. Tavaly tavasszal a Berlusconi és a Szabadság Népe másik nagy pártjának, az Allenaza nazionale-nak (Nemzeti Szövetség) a vezetője s egyben a Képviselőház elnöke, Gianfranci Fini közti konfliktus a végsőig feszült. 2010. április 22-én egy pártülésen Fini nyíltan nekitámadt Berlusconinak: „Mert ha nem, mit csinálsz? Levadászol?” Néhány hónappal később, július végén Berlusconi kiléptette Finit a Szabadság Népeből. A Képviselőház elnöke végül 2010. december 14-én teljes vereséget szenvedett, ugyanis a bizalmi szavazással egybekötött költségvetési voksoláson annak ellenére sem bukott meg, hogy a Nemzeti Szövetség képviselői nemmel szavaztak.

Ugyanakkor a decemberi „győzelemért” Berlusconi is nagy árat fizetett, a maga mellé állított régi-új képviselőkre ugyanis nem támaszkodhatott biztosan, az utóbbi tíz hónap egy virtuális többség gyötrelmeiről szólt. A május helyhatósági választásokon már nem csupán Nápolyt veszítette el a kormánypárt, de a kezdetektől fogva Berlusconi háttérországaiként számon tartott Milánót is. A gazdasági mutatókat, a több ízben elfogadott kiigazító intézkedésekkel sem sikerült javítania. Nemzetközi és belföldi támogatottságát pedig a Gheddafi elleni háború és líbiai kapcsolati árnyékolták tovább.⁷

A válság krónikája

2011. november 9. szerda

A kormány az ellenzéki kritikákat és félelmeket megcáfolva bemutatta a Stabilitási Paktum tervezetét a Parlamentben, az ellenzéki frakciók pedig elálltak a módosító-indítványok benyújtásától, így elhárult minden akadály a javaslat szombati plenáris szavazása elől.

Giorgio Napolitano köztársasági elnök kinevezte élethosszigtartó szenátornak⁸ Mario Monti professzort.⁹

³ A nyomtatott formátumú újság olvasói tábora 2.725 ezer, míg az olasz nyelvű honlapot havi szinten 593 millió internetező nyitja meg. Forrás:

<http://www.rcsmediagroup.it/wps/portal/mg/attivita/quotidiani/corrieredellasera?language=it> (2011.szeptember 29.)

⁴ Fontos megjegyezni, hogy Carlo De Benedetti-t évtizedek óta komoly személyes és üzleti kapcsolatok kötik az Agnelli családhoz.

⁵ A Gruppo Editoriale L'Espresso S.p.A. nyomtatott formátumú sajtóorgánumaival a piac 18,8 százalékát birtokolja. Forrás: http://www.gruppoespresso.it/uploads/tx_cir/Analyst_Presentation_July_2011.pdf (2011.09.29.)

⁶ Mattia Feltri: I 42 mesi che non cambiarono l'Italia. In: *La Stampa*, 2011. november 13. 3. old.

⁷ Mattia Feltri cfr.

⁸ Az Alkotmány 59. cikke értelmében a köztársasági elnök öt olasz állampolgárt nevezhet ki élethosszig tartó szenátornak abban az esetben ha kiemelkedő eredményeket értek el a tudományokban, a művészeti ágakban, vagy a társadalmi szerepvállalásban, s ezáltal jelentősen hozzájárultak az olasz nemzet jövőjéhez. Az élethosszig tartó szenátorok ugyanazon jogkörökkel rendelkeznek, mint választott kollégáik.

2011. november 11. péntek

Napolitano tárgyalta a német elnökkel, Wulff-al, Sarközy-vel és az Európai Tanács elnökével, Herman Van Rompuy-val (szerinte nincs szükség választásokra) is, hogy biztosítsa őket. A Bankitalia becslései szerint annak hatására, hogy Mario Monti nevét mint a következő miniszterelnököt használják, 3,2, milliárd eurót „nyert” az olasz állam a kamatfelár (*spread*) csökkenésének köszönhetően.¹⁰

A Szenátus elfogadta a Stabilitási Paktumot.

2011. november 12. szombat

Silvio Berlusconi munkareggelin találkozott Mario Monti-val, akitől garanciát kért arra nézve, hogy az új kormány időben korlátozott legyen (előrehozott májusi választásokkal), illetve, hogy a professor ne induljon a következő választásokon miniszterelnök-jelöltnek.¹¹ Monti azonban kijelentette: „Azért dolgozom, hogy elérjük a törvényhozási ciklus végét, nem vállalom fel egy ekkora felelősségét csak négy hónapra”.

A Képviselőház is elfogadta a Stabilitási Paktumot, ezt követően Silvio Berlusconi benyújtotta lemondását Giorgio Napolitano köztársasági elnöknek.

2011. november 13. vasárnap

Giorgio Napolitano a pártok képviselőivel tárgyalta.

2011. november 14-15. hétfő-kedd.

Mario Monti megkezdte konzultációját a parlamenti frakciók képviselőivel. Monti eleinte politikusokat is szeretett volna bevonni az új kormányba, Pier Luigi Bersani (Demokrata Párt), Pier Ferdinando Casini (Kereszténydemokrata Unió) és Gianni Letta (Szabadság Népe) személyében, annak érdekében, hogy megerősítse a kabinet parlamenti támogatottságát, s a munkát egyszerűbbé és gyorsabbá tegye. Ugyanakkor ezt a politikai erők nem támogatták. Bersani és Casini visszautasították a kormányban való aktív részvételt. Berlusconi ugyanakkor nem csupán Letta-t akarta „beültetni” az új kormányba, hanem számos saját miniszterét is. Monti elutasította ezt, ugyanakkor biztosította a miniszterelnököt, hogy a kormányát támogató pártokkal szemben egyaránt semleges lesz, ahogy fogalmazott „szeretném megtartani a harmadik szerepet”.¹²

2011. november 16. szerda

A köztársasági elnök átadta a megbízóleveleket Mario Monti miniszterelnöknek, s az általa javasolt 17 miniszternek. Az új kormány 17 miniszterből áll, amelyek közül öt tárcanélküli. A Berlusconi kormány ezzel szemben 23 miniszterrel működött. Az új miniszterelnök egyben a gazdasági tárcáért is felelős lesz. A kormány pusztán szakértőkből áll. Bár Monti a végleges névsor összeállítását megelőzően több ízben hangsúlyozta, hogy mennyire számít a női szakértőkre, a miniszterek között csak három nő található.

A kormány mandátumának nincs előre időben meghatározott vége. Kinevezése addig tart, amíg a parlament meg nem vonja tőle a bizalmat.

2011. november 17. csütörtök

A Szenátus bizalmat szavazott a Monti-kormánynak.

2011. november 18. péntek

Az új kabinet a Képviselőház soha nem látott mértékű (556 igen szavazat) támogatását is megszerezte. A kormányt csupán a Lega Nord (Északi Liga) képviselői, Alessandra Mussolini és Domenico Scilipoti nem támogatta.

Az első kormányülést hétfőn, 2011. november 21-én délben tartják. A jövő héten kinevezik a miniszterhelyetteseket és az államtitkárokat is.

⁹ Gianluca Luzi: Napolitano lancia Mario Monti giá sabato la legge di stabilità. In: *La Repubblica* 2011. november 10. 2.old.

¹⁰ Umberto Rosso: Napolitano parla con i leader UE. In: *La Repubblica* 2011. november 12. 2.old

¹¹ Massimo Franco: Berlusconi ha dato le dimissioni. In: *Corriere della Sera*, 2011. november 13. 4.old.

Az újraindulással kapcsolatban Monti kijelentette, hogy soha életében nem indult még választásokon politikai címért, s ezt a jövőben sem kívánja megtenni.

¹² Francesco Bei, Alberto D'Argenio: Silvio chiede il voto a maggio ma il neosenatore lo gela. In: *La Repubblica*, 2011. novembre 13., 8. old.

*Mario Monti, az euró professzora angolszász stílusban*¹³

Közgazdász, a milánói Bocconi Egyetem elnöke, 1989 és 1994 között rektora, tíz évig európai biztos. Először 1994-1999 között a belső piacokért felelős, majd 2000-2004 között a versenyjogokért. Első mandátumára a Berlusconi kormány nevezi ki, majd politikai függetlenségének és szakértelmének köszönhetően a D'Alema kormány újból jelöli. 2004-ben leghíresebb biztosi intézkedése értelmében a Microsoft-nak 497 millió eurós rekordösszegű büntetést kellett fizetni a trösztellenes normák megsértése miatt.¹⁴

Mario Monti felkérését követően teljes szabadságot kért Giorgio Napolitano köztársasági elnöktől, hogy az Alkotmány 92. cikkének értelmében ő választhassa ki minisztereit, s dolgozhassa ki a kormány programját, elkerülve ezzel a pártok nyomását.¹⁵

Kormányprogramjának első sarkalatos pontja a vagyoadó kérdése, amit a professor az indokolatlanul magas és kiterjedt körű privilégiumi rendszer mellett a legnagyobb akadálnak tekint.¹⁶

Az új kormány támogatottsága

A La Stampa napilap ismertette a Piepoli Intézet által 500-as mintán, 2011. november 11-én végzet reprezentatív felmérését, amely szerint az olaszok 58%-a nagyon, vagy elég bizalommal van egy Mario Monti által vezetett technikai kormány iránt, s 50%-a nagyon, vagy eléggé bízik Mario Montiban. Míg az eredmény alapján csupán az olaszok 50%-a szerint lesz jobb az új kormány, mint az előző, 26%-nak nincs véleménye a kérdésben, 17% szerint ugyanolyan lesz, míg 7% úgy véli, hogy rosszabb lesz mint a IV Berlusconi kormány.¹⁷

Az új kormány és a politikai pártok

Mario Monti kormányát a Lega Nord (Északi Liga) kivételével minden parlamenti párt támogatta a bizalmi szavazáson. Umberto Bossi nem csupán a nem gomb megnyomásával adott hangot nem tetszésének, hanem számos nyilatkozatban is kifejezte igen negatív véleményét az új kabinetről, s annak jövőbeli esélyeiről. Bossi szerint „Monti egy fedő, akit azért választották meg, hogy megtegye a nehéz döntéseket; amint az embereknek elégük lesz, le fogják vadászni”.

Berlusconi bár üdvözölte az új kormányt, s ígéretes kezdetként üdvözölte a Képviselőházi szavazás eredményét, elmondta, hogy a helyzet a demokrácia szabályain kívül áll. A Cavaliere ugyanakkor kijelentette lezárult egy korszak, véget ért a II. Köztársaság.¹⁸

*

www.southeast-europe.org
dke@southeast-europe.org

© DKE 2011

Figyelem! Kedves kutató! Ha erre az írásra hivatkozik, vagy idézi annak egy részét, kérjük küldjön nekünk erről egy email-t a főszerkesztőnek a dke@southeast-europe.org címre. A cikket a következőképpen idézze: Mandák Fanni: Berlusconi megy, Monti jön - Egy kormányválság krónikája. *Délkelet-Európa – South-East Europe International Relations Quarterly*, Vol. 2. No. 7. (2011 ősz) pp 1-4.

Együttműködését köszönöm. *A főszerkesztő.*

¹³ Massimo Giannini: Damma in Borsa, in campo Monti. In: *La Repubblica* 2011. november 10. 1.old.

¹⁴ Sergio Bocconi: Il custode del rigore che „stoppó” Bill Gates. In: *Corriere della Sera*, 2011. november 10. 3.old.

¹⁵ Alberto D'Argenio: Il Professore e il pressing dei partiti. „Scelgo io ministri e programma”. In: *La Repubblica*, 2011. november 11. 3.old.

¹⁶ Alessandro Barbera: Monti al lavoro sul programma. 2011. november 13.

<http://www3.lastampa.it/politica/sezioni/articolo/lstp/429548/>

¹⁷ A felmérés adatai elérhetőek a következő oldalon: www.agcom.it

¹⁸ Claudio Tito: Diario della crisi. In: *La Repubblica*. 2011. november 10. 3.old.

Fontos azonban megjegyezni, hogy alkotmányjogilag nem létezik sem első, sem második olasz köztársaság. Csupán a köztársaság szakaszairól lehet beszélni, tehát első és második szakasról, mivel a változásokkal nem járt új alkotmány, mint például Franciaországban.